

CoSoS scoringsformulier

Communicatieve en Sociale Ontwikkelings Signalen (CoSoS)

Naam: _____
 Datum: _____
 Leeftijd: _____
 Wie rapporteert over het kind (vader, moeder, anders): _____
 Onderzoeker: _____

Als de ontwikkeling van een jong kind niet als vanzelfsprekend verloopt, is het soms moeilijk te bepalen of het nodig is hier hulp bij te vragen. De CoSoS ('Communicatieve en Sociale ontwikkelings Signalen') is een vragenlijst die bedoeld is om hier een inschatting van te maken. De vragenlijst is speciaal ontwikkeld om ouders en professionals te helpen om problemen op het gebied van contact, communicatie, spel en prikkelverwerking te herkennen.

De CoSoS:

- heeft 14 vragen die met 'ja' of 'nee' beantwoord kunnen worden;
- kan ingevuld worden door ouders en/of professionals, of door ouders en professionals samen;
- is te gebruiken voor kinderen in de leeftijd van ongeveer 12 tot 48 maanden.

1. Interesse in verschillend speelgoed	Is je kind geïnteresseerd in verschillende speeltjes of voorwerpen?	Oja Onee
<p>Toelichting: Het antwoord is 'ja' als je vindt dat hij / zij echt geïnteresseerd is in verschillende speeltjes of voorwerpen.</p> <p>Het antwoord is 'nee' als één of meer van onderstaande zaken opvallen. Ook als je <u>twijfelt</u> is het antwoord 'nee'.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Je kind kiest steeds dezelfde voorwerpen (houdt bijvoorbeeld alleen maar van hijskranen); ▪ Je kind houdt het liefst de hele dag een voorwerp bij zich of in zijn/haar hand (anders dan favoriete knuffel); ▪ Je kind reageert afwijzend als hem / haar een nieuw speeltje wordt aangeboden; ▪ Je kind heeft bepaalde interesses die erg overheersen, bijvoorbeeld gaat steeds op zoek naar knopjes of wielletjes, is lang gericht op apparaten zoals stofzuigers, ventilatoren of wasmachines. 		
2. Variatie in spel	Speelt je kind op een gevarieerde manier met speeltjes of voorwerpen?	Oja Onee
<p>Het antwoord is 'ja' als je vindt dat hij / zij (grotendeels) op verschillende manieren speelt.</p> <p>Het antwoord is 'nee' als één of meer van onderstaande zaken opvallen. Ook als je <u>twijfelt</u> is het antwoord 'nee'.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Je kind doet steeds hetzelfde met voorwerpen; ▪ Je kind is veel ordenend bezig en dat is moeilijk te doorbreken. Bijvoorbeeld dezelfde voorwerpen bij elkaar leggen, of dingen steeds op een rij zetten; ▪ Je kind wil dingen steeds laten draaien of tollen; ▪ Je kind herhaalt steeds dezelfde handelingen, zoals dingen open en dicht doen, aan en uit, of in en uit; ▪ Het spel van je kind is sterk gericht op hoe dingen voelen, ruiken, proeven, er uit zien of klinken (bijvoorbeeld steeds een speeltje laten vallen om te horen hoe het klinkt of steeds een molentje laten draaien en ernaar kijken); ▪ Je kind komt helemaal niet of heel weinig tot spel. 		
3. Invoelbare emoties	Wanneer je kind zijn/haar gevoelens uit, is dat dan meestal invoelbaar en op verwachte en gepaste momenten?	Oja Onee
<p>Ga na om welke redenen of in wat voor situaties je kind huilt, lacht, of zich boos gedraagt. Bijvoorbeeld: je kind huilt omdat hij/zij zich pijn heeft gedaan, je kind lacht</p>		

CoSoS scoringsformulier

<p>omdat je iets gekst doet, je kind wordt boos omdat hij/zij niet de schoenen aan mag die hij/zij graag aan wil.</p> <p>Het antwoord is 'ja' als je vindt dat de emoties van je kind meestal passen bij de situatie.</p> <p>Het antwoord is 'nee' als één of meer van onderstaande zaken opvallen. Ook als je <u>twijfelt</u> is het antwoord 'nee'.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De aanleiding van de emotie is regelmatig niet goed te achterhalen (het lijkt alsof je kind bijvoorbeeld huilt of lacht om een onduidelijke reden); ▪ De emotie past niet bij de situatie (je kind lacht bijvoorbeeld wanneer hij/zij of een ander zich pijn heeft gedaan); ▪ Je kind is onvoorspelbaar in de manier waarop hij/zij emoties uit (dus huilt of lacht bijvoorbeeld om hetzelfde de ene keer wel, de andere keer niet); ▪ De heftigheid van de emotie is opvallend (je kind reageert veel intenser dan je zou verwachten). 	
<p>4. Sensorische prikkels Reageert je kind normaal op (zintuiglijke) prikkels?</p>	☐ ja ☐ nee
<p>Ga na hoe je kind normaal gesproken reageert op (zintuiglijke) prikkels, bijvoorbeeld: als het licht aan gaat of als de zon fel schijnt; geluiden in de omgeving, zoals auto's, brommers, wasmachine, huilende baby's; als je kind valt, zich stoot; als je kind aangeraakt/geknuffeld wordt.</p> <p>Het antwoord is 'ja' als je vindt dat reacties op zintuiglijke prikkels normaal gesproken passend zijn bij de situatie.</p> <p>Het antwoord is 'nee' als één of meer van onderstaande zaken opvallen. Ook als je <u>twijfelt</u> is het antwoord 'nee'.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ <u>Je kind reageert beperkt of traag</u> op prikkels (dat wordt <i>'hyposensitief'</i> genoemd), zoals een opvallende ongevoeligheid voor koude, hitte of pijn of beperkt/traag reageren op geluiden (lijkt doof). ▪ <u>Je kind reageert heftig</u> op prikkels (dat wordt <i>'hypersensitief'</i> genoemd), zoals op geluiden (bijvoorbeeld zeer alert zijn op het tikken van een klok of de verwarming, handen op de oren houden bij hardere geluiden), gevoeligheid voor labels in kleding of naden in sokken, gevoelig reageren op licht of op aanraking. 	
<p>5. Gezichtsexpressie Is van het gezicht van je kind gemakkelijk af te lezen hoe hij/zij zich voelt?</p>	☐ ja ☐ nee
<p>Ga na welke emoties je gemakkelijk kunt aflezen van het gezicht van je kind. Denk bijvoorbeeld aan blij, boos, bang, verdrietig, maar ook aan wat meer genuanceerde emoties zoals trots, ondeugend, spanning of teleurstelling. Let op: zijn de emoties echt af te lezen van zijn/haar gezicht of eerder uit het gedrag (bijvoorbeeld springen bij enthousiasme) terwijl de gezichtsexpressie neutraal blijft?</p> <p>Het antwoord is 'ja' als je vindt dat emoties van je kind gemakkelijk zijn af te lezen (<u>dus niet alleen op te maken uit het gedrag</u>).</p> <p>Het antwoord is 'nee' als één of meer van onderstaande zaken opvallen. Ook als je <u>twijfelt</u> is het antwoord 'nee'.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Er sprake is van één overheersende gezichtsuitdrukking (bijvoorbeeld meestal neutrale / vlakke uitdrukking); ▪ De gezichtsexpressie is weinig uitgesproken. Bijvoorbeeld je weet dat je kindje veel van ijs houdt maar de blijdschap straalt niet af van zijn/haar gezicht wanneer hij/zij een ijsje krijgt; ▪ De gezichtsexpressie van je kind past niet bij de lichaamstaal. Bijvoorbeeld je ziet dat je kind boos met zijn armen en benen slaat, maar zijn/haar gezichtje blijft neutraal. 	
<p>6. Oogcontact Is het gemakkelijk om oogcontact te krijgen met je kind?</p>	☐ ja ☐ nee

CoSoS scoringsformulier

<p>Ga na op welke momenten je kind je aankijkt. Bijvoorbeeld: als hij/zij reageert op iets dat je zegt of vraagt, als hij/zij zelf iets wil vertellen (in geluidjes, woordjes of zinnestjes), als hij/zij je iets wil laten zien of iets aan je geeft, als je hem/haar iets aanreikt, of als jullie samen spelen.</p> <p>Het antwoord is 'ja' als je vindt dat je <u>in verschillende situaties</u> gemakkelijk oogcontact kunt krijgen met je kind</p> <p>Het antwoord is 'nee' als één of meer van onderstaande zaken opvallen. Ook als je <u>twijfelt</u> is het antwoord 'nee'.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Je kind vermijdt oogcontact; ▪ Je kind maakt weinig oogcontact, bijvoorbeeld wel in aangeleerde situaties of bij kietelspelletjes, maar niet in meer vrije, spontane situaties; ▪ Je kind maakt oogcontact, maar vaak niet op de momenten dat je het verwacht, bijvoorbeeld als je tegen hem/haar praat of iets aangeeft; ▪ Je kind maakt vluchtig oogcontact (hij/zij kijkt maar heel kort); ▪ Je kind maakt te lang oogcontact en blijft staren alsof hij/zij dwars door je heen kijkt; ▪ Je kind is te zelfbepalend in het oogcontact. Hij/zij kijkt je aan wanneer hij/zij iets wil, maar op andere momenten is zijn/haar blik moeilijk te vangen; ▪ Je kind maakt oogcontact met voor hem/haar vertrouwde mensen, maar niet met anderen. 	
<p>7. Aandacht vragen Als je kind een tijdje alleen is, probeert hij/zij dan de aandacht te trekken?</p>	☐ ja ☐ nee
<p>Ga na of je kind je aandacht trekt als je even niet beschikbaar bent, bijvoorbeeld omdat je aan de telefoon bent, met iemand anders praat, kookt of een klusje in huis doet. Of merkt je kind jouw afwezigheid te weinig op en gaat het door met waar hij/zij mee bezig is?</p> <p>Het antwoord is 'ja' als je vindt dat je kind regelmatig om aandacht vraagt of checkt waar je bent op een manier die past bij de situatie en bij de leeftijd van je kind.</p> <p>Het antwoord is 'nee' als één of meer van onderstaande zaken opvallen. Ook als je <u>twijfelt</u> is het antwoord 'nee'.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Je kind merkt niet op dat je er even niet bent of even niet beschikbaar bent; ▪ Het komt zelden/weinig voor dat je kind je opzoekt gewoon om aandacht te krijgen, even een knuffel of een aai over de bol te halen, iets te laten zien dat het heeft gemaakt of wat het leuk vindt, of om hulp te krijgen; ▪ Het is niet mogelijk om even niet beschikbaar te zijn voor je kind zonder dat hij/zij totaal van slag raakt (juist te veel aandacht vragen dus). 	
<p>8. Herhaalde bewegingen Maakt je kind steeds dezelfde bewegingen?</p>	☐ ja ☐ nee
<p>Ga na of je kind vaak herhaalde bewegingen maakt die moeilijk te doorbreken zijn.</p> <p>Het antwoord is 'nee' als geen herhaalde bewegingen bij je kind opvallen.</p> <p>Het antwoord is 'ja' als één of meer van onderstaande zaken opvallen. Let op: het zijn voorbeelden, maar ook andere gedragingen zouden bij deze vraag kunnen passen. Ook als je <u>twijfelt</u> is het antwoord 'ja'.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Je kind beweegt regelmatig met het hele lichaam of bovenlichaam heen en weer (wiegen); ▪ Je kind bonkt regelmatig met zijn/haar hoofdje tegen de grond, muur, of bed; ▪ Je kind loopt veel dezelfde rondjes in de kamer, of heen en weer in de kamer; ▪ Je kind maakt veel draaiende bewegingen (rondjes draaien); ▪ Je kind fladdert of beweegt zijn/haar armen of handjes op een herhaalde manier die opvallend is; ▪ Je kind maakt regelmatig opvallende bewegingen met zijn/haar vingers. 	
<p>9. Geven/laten zien Geeft je kind wel eens uit zichzelf een voorwerp aan een ander of laat hij/zij wel eens iets zien?</p>	☐ ja ☐ nee

CoSoS scoringsformulier

<p>Ga na wat voor voorwerp je kind wel eens uit zichzelf geeft of laat zien. Het gaat er om dat het kind met het geven en/of laten zien de bedoeling heeft om zijn ervaring of plezier te delen met iemand anders. Dus hij of zij wil echt dat je even aandacht geeft aan het betreffende voorwerp. Voorbeelden zijn: je kind deelt wat hij/zij ziet met je, bijvoorbeeld het aanwijzen van een vliegtuig of de poes die hij/zij ziet en hij/zij wacht daarbij op jouw reactie; je kind geeft jou zijn lievelingsspeelgoed en wacht op jouw reactie; je kind bouwt een toren of heeft een tekening gemaakt en wil dat je een compliment geeft.</p> <p>Het antwoord is 'ja' als je vindt dat je kind regelmatig spontaan iets aan een ander geeft of laat zien</p> <p>Het antwoord is 'nee' als één of meer van onderstaande zaken opvallen. Ook als je <u>twijfelt</u> is het antwoord 'nee'.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Geven of laten zien komt niet of zelden voor; ▪ Je kind geeft je speelgoed of voorwerpen, maar verwacht niet dat je erop reageert; ▪ Je kind wijst naar wat hij ziet, maar deelt zijn/haar ervaring niet echt door te wachten op jouw reactie. 	
<p>10. Sociale belangstelling Toont je kind belangstelling voor andere kinderen en/of volwassenen?</p>	☐ Ja ☐ Nee
<p>Ga na voor welke kinderen / volwassenen je kind belangstelling toont en hoe dat te merken is. Kinderen onder de vier jaar spelen vaak nog niet echt samen, toch kun je aan jonge kinderen wel al merken dat ze volwassenen of andere kinderen leuk vinden, bijvoorbeeld doordat ze: kijken naar wat anderen doen; dicht bij anderen spelen; hun spel even onderbreken als anderen iets tegen hen zeggen; anderen nadoen; plezier beleven aan gezamenlijke peuterspelletjes al dan niet begeleid door een volwassene (elkaar achterna rennen, spelletjes als 'we maken een kringetje van jongens en van meisjes', samen dansen).</p> <p>In het algemeen laten jonge kinderen vaak meer interesse zien in bekende dan in onbekende volwassenen / kinderen.</p> <p>Het antwoord is 'ja' als je vindt dat je kind duidelijk interesse heeft in anderen.</p> <p>Het antwoord is 'nee' als één of meer van onderstaande zaken opvallen. Ook als je <u>twijfelt</u> is het antwoord 'nee'.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Je kind speelt bij voorkeur alleen; ▪ Je kind lijkt zich weinig bewust van de sociale omgeving; ▪ Je kind is niet op zijn/haar gemak in gezelschap; ▪ Je kind lijkt niet geïnteresseerd in het spel van andere kinderen of volwassenen; ▪ Je kind heeft geen plezier in samen spelen; ▪ Je kind maakt geen onderscheid in vertrouwde of vreemde mensen en komt (te) gemakkelijk nabij onbekenden. 	
<p>11. Knuffelen Houdt je kind ervan om geknuffeld te worden?</p>	☐ Ja ☐ Nee
<p>Ga na of je kind graag knuffelt (met vertrouwde personen). Bedenk daarbij of het initiatief tot knuffelen zowel van jou als van je kind kan komen en of het knuffelen ook natuurlijk en prettig aanvoelt.</p> <p>Het antwoord is 'ja' als je vindt dat je kind van knuffelen houdt, het initiatief zowel van hem/haar als van jou kan komen en het knuffelen prettig en natuurlijk aanvoelt.</p> <p>Het antwoord is 'nee' als één of meer van onderstaande zaken opvallen. Ook als je <u>twijfelt</u> is het antwoord 'nee'.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Je kind laat zich niet graag knuffelen door vertrouwde personen; ▪ Je kind knuffelt alleen als het initiatief daartoe van hem of haar zelf uit gaat; ▪ Het knuffelcontact voelt 'stroef' of wat 'mechanisch' aan; ▪ Als je kind bij je op schoot zit, voegt hij/zij zich niet echt. Zijn/haar lijfje is niet ontspannen. 	

CoSoS scoringsformulier

12. Gericht lachen	Lacht je kind gericht naar jou of naar anderen?	Oja Onee
<p>Ga na in welke situaties je kind gericht naar anderen lacht (bijvoorbeeld bij begroeting of afscheid, tijdens samen spelen of samen kletsen, of als reactie op een glimlach van een ander), en hoeveel moeite het kost om een gerichte lach te 'ontlokken'?</p> <p>Het antwoord is 'ja' als je vindt dat een lach gemakkelijk te ontlokken is, in verschillende situaties voorkomt en ook gericht kan zijn op verschillende (bekende) personen.</p> <p>Het antwoord is 'nee' als één of meer van onderstaande zaken opvallen. Ook als je <u>twijfelt</u> is het antwoord 'nee'.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Je kind lacht wel en heeft plezier, maar die lach is regelmatig niet echt op de ander gericht (bijvoorbeeld lachen tijdens spel, maar niet opkijken naar de ander om het plezier te delen); ▪ Gericht lachen komt voor, maar in een erg beperkt aantal situaties, bijvoorbeeld alleen bij spelletjes als kietelen of heen en weer zwaaien 		
13. Sociaal spel	Doet je kind graag sociale spelletjes met anderen?	Oja Onee
<p>Ga na aan wat voor soort gezamenlijke spelletjes je kind graag doet. Bijvoorbeeld: paardje rijden, er komt een muisje aangelopen, kiekeboe, of samen liefjes zingen met gebaren (zoals 'Zo gaat de molen' of 'Hoofd schouders knie en teen').</p> <p>Het antwoord is 'ja' als je duidelijk aan je kind merkt dat hij/zij dit soort gezamenlijke spelletjes leuk vindt <u>én</u> het plezier ook echt deelt (kijkt naar jou, jullie lachen naar elkaar).</p> <p>Het antwoord is 'nee' als onderstaande opvalt. Ook als je <u>twijfelt</u> is het antwoord 'nee'.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Je kind lacht omdat het gekieteld wordt of omdat je een liedje zingt, maar beleeft geen plezier aan het "sociale" element van het spel. Dus hij/zij vindt de aanraking of het liedje wel leuk, maar deelt het plezier niet met de ander door te kijken en gericht te lachen naar de ander. 		
14. Reactie toespreken	Reageert je kind als er tegen hem/haar wordt gesproken?	Oja Onee
<p>Ga na in wat voor soort situaties je tegen je kind praat. Bijvoorbeeld tijdens het verschonen, in bad gaan, tijdens eetmomenten of als je samen met uw kind speelt. Hoe reageert hij/zij daar dan op?</p> <p>Het antwoord is 'ja' als je kind duidelijk reageert als je tegen hem/haar spreekt door naar je te kijken en luisteren, gericht naar je te lachen, terug te brabbelen of te kletsen met woordjes.</p> <p>Het antwoord is 'nee' als één of meer van onderstaande zaken opvallen. Ook als je <u>twijfelt</u> is het antwoord 'nee'.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Het lijkt alsof wat je zegt tegen je kind niet of vertraagd bij hem/haar binnenkomt; ▪ Je kind geeft meestal geen reactie wanneer je tegen hem/haar praat; ▪ Het lijkt vaak of je kind doof is, terwijl hij/zij op andere momenten wel goed hoort. 		

SCORE

Aantal vragen met 'nee' beantwoord: _____

Let op: vraag 8 dient te worden gespiegeld: indien je een 'ja' hebt ingevuld, moet je dit omzetten naar een 'nee'. Dit antwoord telt dan mee. Heb je een 'nee' ingevuld bij vraag 8? Dit wordt dan omgezet naar een 'ja'. Dit antwoord telt dan niet mee.

TESTUITSLAG

Screennegatief (score 0, 1 of 2: kind heeft mogelijk geen verhoogd risico op ASS)

Screenpositief (score 3 of hoger: kind heeft een verhoogd risico op ASS)

© Karakter 2017

Auteurs:

dr. Claudine Dietz, klinisch psycholoog bij Karakter Universitair Centrum Nijmegen

dr. Iris Servatius-Oosterling, gz-psycholoog bij Karakter Universitair Centrum Nijmegen

contact: info@karakter.com